

Karin Kroon
Veeosakonna juhataja

EESTI PÕHJAVEEKOMISJON

Koosoleku protokoll nr. 100

Aeg: 17.08.2011, kell 10.00–13.00

Koht: Keskkonnaministeerium, Narva mnt 7a, Tallinn

Koosoleku juhataja: Madis Metsur

Protokollija: Andres Marandi

Põhjavee komisjon: Leonid Savitski (LS), Madis Metsur (MM), Andres Marandi (AM), Mariina Hiiob (MH), Kadri Haamer (KH), Heddy Riismaa (HR), Siim Väikmann (SV).

Kutsutud: Uudo Timm (UT), Keskkonnateabe Keskusest.

Päevakord: põhjaveevarud veeseaduse käsitluses

MM: Täna teema on põhjaveevarud ja arutelu aluseks Heddy varem saadetud memo.

HR: Kas mõiste „põhjaveemaardla“ jätta alles või siduda see mõiste põhjaveekogumiga? Kas põhjaveemaardlal on põhjaveekogumite kontekstis sisu olemas?

LS: Põhjaveemaardla ei ole kogum.

MM: Maardla on kinnitatud põhjaveevaruga kogumi osa. Väga raske oleks juhtida süsteemi kui veehaardest oleks järgmine tase juba põhjaveekogum.

HR: Kas ei võiks põhjaveemaardlad teha eraldi kogumiteks. Siis oleks lihtsam põhjavett kaitsta, kuna maardlad on hetkel suurtes kogumites.

AM: Milleks on vaja väikest maardlat, milleks seda vaja on? Äkki peaks maardla olema kogum, sest kogum on juba arvestuslik üksus. Mida maardla juurde annab?

MM: Kui palju on maardlaid; 100 maardlat?

LS: Umbes 100

HR: Soomes on umbes 3000 kogumit, siis 100 ei oleks palju ja see annaks võimaluse rakendada direktiivi kogumite ja maardlate kaitseks.

UT: Kas laheneda administratiivse poole või looduse poolt. Milleks on vaja andmeid? Milliseid andmeid on vaja andmeid otsuste tegemiseks ja raporteerimiseks? Need vaja defineerida infosüsteemi jaoks.

MM: Vajalik alustada alt poolt. Kõik vajalik inimesele. Üksikmaja ei pea administreerima. Probleem tekib siis kui kõigile on vett vaja ja tarbijaid ühes kohas rohkem. Kui on juba mitu asumit, siis tekib veel suurem probleem. Eestis on probleemiks, et on olemas tiheasustusala ja hajuasustusala. Probleemid on esimestega. Hetkel maardla ei ole leitav andmebaasis ega arvestuses. Asja lahendaks, kui oleks üks arvestus asumite kohta ja teine ülejäänud osa kohta.

HR: Maardla kohta ei ole direktiive. Põhjaveele on direktiivid. Põhjaveekogumi sõna annab võimaluse ja vahendid majandamiseks kui sellel on maardla sisu. See annaks võimaluse küsida vahendeid põhjavee kaitseks. Hetkel suured kogumid, kus seisund hea aga samas on igas kogumis probleemid piirkonnad.

SV: Algühik arvestuseks võiks olla veehaare - puurkaev, puurkaevude grupid. Maardla ei anna midagi. Andmeid peaks koguma veehaarete põhised ning neid saab juba hiljem liigutada kas maardlate või kogumite piires, sõltuvalt kus on vaja arvestust pidada.

UT: Põhimõtteliselt on meil vaja tagada et kõigil oleks vett. Elementaarüksus on puurkaev. Arvestus peaks käima puurkaevude kaudu. Edasi on juba administreerimine. Kui palju puurkaeve tahame vaadata ühes koos. Vahel võib juhtuda ka et vett võetakse teisest haldusüksusest. Siis haldusüksused ei toimi arvestuse alustena. Mis siis saab kui meil on vaja väljaspool oleva veehaare siduda tarbiva haldusüksusega.

AM: Maavarade mõttes on meil sellisel juhul tegemist ühe ja sama veevaruga, e maardlaga, isegi kui seda kasutab mitu haldusüksust. Kui me lähtume printsiibist, et meil on kõigile vaja vett, siis peame me need varud kuidagi piiritlema, et saada teada olemasolevad hulgid. Hetkel on parimad piirid põhjavee hulkade arvutamiseks põhjaveekogumid need on hetkel parima arusaam järgi piiritletud põhjaveekehad.

UT: Siit tulenebki vastuolo, et administratiivse jaotuse puhul räägitakse maapealsetest piiridest, aga põhjavesi on maa all ja ületab neid piire. Kui võtta loodus aluseks, siis ei huvita meid kas põhjavee kohal on Tallinn või Tartu. Ainuke mis loeb on see et ühes kohas võetakse liiga palju vett.

AM: Lähtudes põhjaveest tuleb vee hulkade piiritlemisel käsitleda eraldi maapinnalähedasi põhjaveekihte ning sügavaid, surveid, põhjaveekihte. Maapinnalähedased põhjaveekihtid peavad andma meile vajalikku vett, aga neist peab jätkuma ka ökosüsteemidele. Seetõttu on maapinnalähedaste põhjaveekihtide arvestusüksused seotud vaiksema alaga, näiteks valgalaga. Maapinnalähedasest veekihtist veevõtt ei oma suuremat mõju kui paarkümmend km. Survelise põhjavee puhul on aga veevõtu mõju ulatub 100 km kaugusele. Seetõttu on nende puhul erinevad põhimõtted piiritlemiseks. Hetkel on seadustes ikkagi kirjas, et arvestusüksused on põhjaveekogumid.

SV: Praktikas peetakse arvestust ikkagi puurkaevuse ja veehaarete kaupa. Põhjaveekogum ei tähenda miskit.

MM: Veevarud on juba kirjeldatud. Suuremates piirkondades, Harjumaal ja Ida-Virumaal, on põhjavesi juba jagatud ka linnaosade tasemel. Millised oleks need väiksemad piirkonnad, kus võib probleeme tekkida - Rakvere, Tartu? Praktiliselt on meil Harjumaa, Virumaa ja üksikud eraldi seisvad punktid, mis üksteist ei mõjuta.

AM: Vaiksemad punktid ei mõjuta küll üksteist, aga elu areneb neist punktidest väljapoole ning probleemid võivad tekkida just vaiksemate punktide ümber, mitte nende omavahelises mõjus. Näiteks ei saa Viljandi veehaarde lähedale teha suurema kui 1000 m³/d veevõtuga veehaaret 30 km raadiusesse, sest see hakkaks mõjutama Viljandi kehtestatud veevarusid.

SV: 1992 pumbati Tartus umbes 47 000 m³/d. Veekihi tase langes 0,5 m aastas depressioonilehtri keskmes. Nüüd on tarbimine 12000 m³/d ning veetasemed on taastunud kõrgemale kui 1992. aastal rajatud kaevudes. Varude arvutusel tuleb arvestada kõigi suuremate tarbijatega piirkonnas.

AM: Igal veehaardel on mõjuraadius mis ei sõltu administratiivsetest piiridest. Kas me siis ei võiks veehaardeid piiritleda mõjuraadiusega mille piires peaks põhjavee suuremat tarbimist rohkem jälgima. Ehk siis oleks mõjuraadius maardla piiriks.

MM: Seda peaks siis vaatama konkreetselt, kas meil tekib kuskil vajadust piiritleda mõjuraadiustega. Kas sellisel juhul panna Viiratsi ja Viljandi ühte maardlasse? Hetkel tellitakse eraldi uuringuid.

AM: Kas Lõuna-Eesti puhul ei oleks maardla ikkagi põhjaveekogum?

UT: Kas on võimalik teha nii, et põhjaveekogum on arvestuse põhiüksus ja maardla on põhjaveekogumi alampiirkond? Igal juhul peaks olema kogu pind kaetud mingite üksustega, sest muidu ei saa bilanssi kokku jooksmata panna.

HR: Alamkogumeid ei saa moodustada.

MH: Oluline on eesmärk, et mida maardla moodustamine meile annaks?

HR: Probleem ongi selles, et maardla ei ole seaduslikku kaitset, aga põhjaveekogumil on.

MM: Kui asendada põhjaveemaardla põhjaveekogumiga, siis seaduse järgi oleks kinnitatud põhjaveevaruga ala põhjaveekogum, e Eestist oleks vaid väike osa kaetud põhjaveekogumitega.

HR: Sellisel juhul tuleks „põhjaveekogumi/maardla“ mõistet laiendada.

MM Kogumite suure hulga puhul ei pruugiks me suuta kõike hallata, sest meil ei ole lihtsalt inimressurssi.

UT: Hetkel peetakse arvestust valdade tasemel.

AM: Aga milleks peetakse arvestust? Kui peetakse arvestust riigi eelarve täitmiseks, siis on admin. üksus oluline, kui peame arvestust selleks, et põhjavett jätkuks, siis pole admin. üksus oluline, kuna põhjaveekiht ei arvesta seda.

MM: Meil peavad olema kinnitatud veevarudega alad. Samas on meil veevarude haldamine riiklike admin. piiride kaupa. Meil ei ole võimalik tekitada juurde uut, nn veemajanduskomiteed. Hetkeolukorras on põhjaveemaardlad seotud varudega. Ilma maardlateta ei ole seadusandluse kohaselt põhjaveevarusid. Kui kaotame maardlad, siis tekib ebaloogika.

AM: Ei teki ebaloogikat. Sest ka praegu on põhjaveevarud antud teatud piirkonnale teatud tingimustel. Kui tingimused muutuvad, siis ei pruugi enam vett jätkuda ning sellele tuleks ka hinnang anda. Hetkel, kui lisanduv tarbimine on alla 500 m³/d, siis ei pea hinnangut andma.

SV: Kellele siis on vaja kogumeid ja maardlaid. Me tarbime vett ja peame arvestust selle üle. Veevarusid hea arvutada kui on konkreetne arvestus konkreetsetest kaevudest. Varusid võib arvestada erineva pindala järgi. Kui andmeid kogutakse siis peaks seda tegema ühe korra ning et kõik saaks seda erinevatel eesmärkidel kasutada, näiteks veevarude, maksude jms tarbeks. Hetkel kogutakse andmeid, mis ei jõua kihugi ning pidevalt muutub andmekogumise süsteem ja seega ei saa vanemaid andmeid enam kasutada.

UT: Kui hakatakse infotehnoloogilist süsteemi planeerima ja arendama, siis peavad esitatud andmed olema kasutatavad erinevateks rakendusteks.

MM: Kui jätame nime asja kõrvale, siis on meil kahte tüüpi alad: üks on koht, kus meil on kinnitatud veevarud ning kellegi õigus neid kasutada kinnitatud aja jooksul. Meie ülesanne on kindlustada et varud oleks olemas selleks 10000 ööpäevaks. Pärast veevarude hindamise aega võib muuta tingimusi ja näiteks panna Cm-V kaevud mere ääres kinni. Aga 10000 ööpäeva on kinnitatud varudega alal õigus seda kasutada.

Lisaks on meil olemas niinimetatud muu ala, kus ei ole kinnitatud varusid. Me ei saa kõike seda ühetasandiliseks süsteemiks muuta.

UT: Andmebaasi saeisukohalt peavad kõik tasandid katma kogu eesti ara sõltumata sellest kui palju andmeid konkreetnes kohas on. Selle aasta lõpuks on EGK-lt tellitud töö, kus kantakse maardla piirid kaardile.

MM: Ettepanek on minna edasi konkreetsetl. Kui maardlad on joonistatud, siis võiks juba konkreetsetl edasi arutada võimalikke mõjusid ja vaadata, kuivõrd alad kaetud on.

AM: Kas maardlad on vertikaalis ühesuguse pindalaga, e kui linnas kasutatakse alumist põhjaveekihti, siis kas ikka kogu linn on maardla ka ülemiste kihtide jaoks.

MM: Varud on antud kihtide kaupa ja maardlad võivad olla kihtide kaupa. Ja linnas võivad maardlad olla kihtide kaupa erineva kujuga. Kinnitatud varuga maa osa peab seadusesse jääma, sõltumata kuidas me seda nimetame.

UT: Põhjaveekogumi puhul tekib siis põhjaveekogumi kinnitatud varuga ala ja põhjaveekogumi kinnitamata varuga ala.

HR: See sisuselt tähendab alamkogumite tegemist mis aga ei ole võimalik ette antud raamistikus.

AM: Nii nagu ei saa iga saastunud ala põhjaveekogumis alamkogumiks teha nii ei ole ka iga veevaruga ala vaja teha alamkogumiks.

HR: Siis tekib põhjaveekogumi kinnitatud varuga alad, prognoosvaruga alad ja kinnitamata põhjaveevaruga alad.

AM: Kas kunagi on olnud seaduses, et kui tarbimine on teatud hulga suurem või väiksem kinnitatud varudest, siis peab varud ümber hindama, et ei saadaks näiteks põhjendamatult varusid kinni hoida.

HR ja LS: Ei

MM: Kokkuvõtteks: Arvestus peab jääma, sõnastust peame mõtlema. Kui maardlate kaardid on tehtud siis saame edasi minna. Hetkel peaks olema piirid ka enamuse veevarude aruannetes,

aga neid ei ole kantud kuhugi ühtsesse süsteemi. Kui see saab tehtud, siis saab edasi minna. Edaspidi võiks ka kõik varude uurijad anda maardla piirid veevarude aruannetes.

HR lubab arvestada eelnevat arutelu uue eelnõu koostamisel.

HR: Kuidas käsitleda vaiksmaid asumeid, kus kõik on üksiktarbijad, aga summaarselt võetakse üle 500 m³/d vett?

SV: See võib olla probleem vaiksimate asulate piires või linnade äärealadel, kus veel ei ole ühisveevärki, aga see probleem ei ole suur.

MM: Sellise veetarbimise korral peab olema üle 4000 elanikuga ala. Sageli tarbivad maa-asulad maapinnalähedaste põhjaveekihtide vett ja see ei ole probleem (koosmõju puudub).

SV: Probleem peaks lahenduma juba ka tänapäevaste planeeringutega.

HR: Kuidas suhtuda Siim Väikmanni teksti kommentaarides selle, et seire peaks toimuma põhjaveekogumite põhiselt (SV tekstis: veekihtide põhiselt puurkaev, puurkaevud; seireandmete edasine kasutamine, töötlemine vastavalt vajadusele: veekiht, veehaare, maardla, vesikond, omavalitsusüksus jne).

MM: Me seirame ju ikka igat kaevu aga hetkel ei jookse kõik andmed ühte kokku ja see on probleem.

UT: Seires jookseb hetkel kolm erinevat taset. Süsteemi mõttes ei ole hea iga taseme jaoks eraldi süsteemi. Hetkel laekuvad andmed riiklikust seirest mis on ühtede omadustega. Siis on meil lubade seire, mis ei jõua suurt kuhugi. Kui kõik seired saaks ühte süsteemi, siis saaks riiklikku seiret oluliselt vahendada.

HR: Kuidas hinnatakse seda 1977. aastal koostatud põhjavee prognoosvarude töö kasutamist.

SV: Sealt peaks saama prognoosvarudega kogu Eesti kaetud.

LS: Selle aja meetodika on teine, mistõttu tuleks see nüüd jälle läbi töötada.

HR: Põhjavee puhul hakatakse Veeseaduse muutmise jõustumise korral andma vee erikasutusluba sama pikaks ajaks kui on kinnitatud veevaru.

Pvk liikmetel ei ole selle vastu pretensioone.

HR: Kuidas defineerida põhjaveekogumi looduslikku ressursi?

MM: 1977. aasta töö ja kaardid on tehtud miinimum äravoolude kaudu. Keegi peaks need üle vaatama. Hetkel kasutatakse loodusliku ressursina 30 päevast 95 % äravoolu.

AM: Kui veevarusid arvestatakse 27 aasta plaanis ja direktiivi arvestus toimub 15 aasta plaanis, siis kuidas need omavahel suhestuvad?

MM: Hetkel ikkagi ei ole probleeme ka Cm-V kaevudega. Cm-V on veevarud ikkagi tuhandete aastate plaanis kasutatavad. Tuleb lihtsalt uued mudelid teha mis vastupidist toestavad, enne pole mõtet vaielda.

AM: Aga miks ei võiks Cm-V halvas seisundis olevaks kuulutada, nii nagu Ida-Virumaaga on tehtud? Mis probleemi see meile tooks?

MM: Midagi ei tooks aga aruannetes esitatavate andmetega tuleb ettevaatlik olla, sest Euroopas käideldakse ka ise andmeid ja see võib meile probleeme luua.

AM: Vaja oleks defineerida täpselt mis on veehaare?

HR: Üks või mitu puurkaevu koos pumbamajaga.

MM: Vastavalt seadusele on veehaare rajatis põhjavee võtmiseks.

AM: Kui puurkaevudel ei lähe sanitaarkaitseala kokku, kas siis on tegemist ühe veehaardega?

LS: Veehaare on ikkagi kokku nii haldaja kui ka puurkaevud.

AM: Nõus, veehaarde peaks siduma pigem veekasutajaga kui üksiku puurkaevuga. Et see oleks ühe kasutaja puurkaevude grupp kindlast põhjaveekihist.

MH: See ei ole võimalik, kuna veeluba antakse veehaarete (st kas üksik puurkaevu või puurkaevude gruppi) kaupa. Vajalik on, et veehaaret käsitletakse ühtsena vee erikasutusloas, veekasutuse aastaaruandes, keskkonnaregistris. Kui luba on väljastatud puurkaevude grupile, siis aruandlust nõutakse kaevude kaupa. Kui puurkaevugrupile on paigaldatud üks veemõõtja, siis aruandluse jaoks jagatakse see veehaardegrupi kaevude vahel ära, tasu saab deklareerida puurkaevugrupi põhisel.

SV: Vee erikasutusload antakse puurkaevude kaupa, üldjuhul mõõdab tarbija igat kaevu eraldi. Erandkorras mõõdetakse üksikuid kaeve koos (siin ikkagi ühe kindla veekihi kaevud ja väikesel piiratud alal, võimalus tarbimine välja tuua proportsionaalselt iga kaevu kaupa, arvestades pumba tootlikkust, töötamise aega jne?). Siin erilist vastuolu ei näe, ühe ja sama veekihi kaevude toodangu võime hiljem summeerida nii nagu meile vajalik: veehaare, maardla, veekiht, tarbija, jne? Tuleb viia aruandlusesse nõue veetarbimine üksikute puurkaevude kaupa (veemõõtja, arvestuslik või siis proportsionaalselt jaotatud), kuid mitte lisada veemõõtjate näite.

Veemõõtja näitude lisamine aruandlusesse tuleks ära jätta. Sisuliselt ei anna need andmed midagi aruandlusele juurde, vaid risustavad aruandlust. Nimetatud algdokumente peab säilitama veetarbija (analoogia raamatupidamisdokumentidega, kui tekib vajadus saab alati kontrollida veetarbijat). Kas aruandluse saaja üldse kasutab neid??

Ühe kaevu kohta võib tekkida kolm ja enam erinevat rida:

- a) veemõõtja rike (algnäit, lõppnäit)
- b) teatud periood arvestuslik veetarbimine uue mõõtja paigaldamiseni (arvestuslik)
- c) uue mõõtja paigaldamine (algnäit, lõppnäit)
- veetarbimine kaevust: $a + b + c$

HR: Põhjaveevarude uuringute korraldamiseks moodustatakse põhjaveekomisjon. Varude uuringutel peaks tellija ka retsensendi leidma? See ei ole oige, kuna on juba olemas põhjaveekomisjon ja inimesed on tasustatud selle eest, et materjalid läbi töötaks.

MM: Veehaarete ja maardlate moodustamise korrad ja arvestuste põhimõtted peaks saama juhiste tasemel lahti kirjutatud, et oleks kõigile üheselt selge.

SV: Prognoosvaru ei ole mitte eeldatavalt vajalik varu, vaid eeldatavalt olemasolev varu.

MM: Prognoosvaru on sama, mis tarbevaru, aga vähem täpselt uuritud.

LS: Harjumaal on põhjaveekihtides veevaru ära jagatud ning igale vallale on antud nn prognoosvaru. Harjumaal võib prognoosvaru ka muutuda juhul kui naabervallad vajavad ja kasutavad vähem vett kui nendele eraldatud prognoosvaru.

HR: Kui meil on seadustes olemas loodusliku ressursi definitsioon, kas meil on siis veel vaja ka prognoosvaru? Sest looduslik varu on samuti olemas ka siis, kui tarbekaevete veel rajatud ei ole ning ka looduslik ressurss on vähema detailsusega uuritud.

AM: Kas siis looduslik ressurss on seotud põhjaveekogumiga ning prognoosvaru on põhjaveekogumi sees oleva vaiksema ala võimalik kasutatav veehulk?

HR: Kui nii, siis peaks mõistet täpsustama seaduses. Miks peaks prognoosvaru tellima? Miks mitte tellida kohe tarbevaru?

MM: Vald vajab seda tulevikuplaneeringuks. Hiljem, kui on vaja tarbima hakata, siis rajatakse kaevud ja arvutatakse tarbevarud.

HR: Sellisel juhul ei tohiks ju prognoosvaru puhul kohe lubada kasutama hakata, vaid tuleks enne nõuda tarbevarude hindamist, näiteks Kiikla. Hetkel on prognoosvarud ka kohtades, kus kaevud on olemas.

MM: Prognoosvaru on ikkagi vaja selleks, et keegi ei hakkaks midagi planeerima kohta kus vett saadaval ei ole. Et vee hulk oleks teada juba enne planeerimist.

HR: Kas saaks siis nõuda tarbevaru arvutust prognoosvaruga alal, kui hakatakse kasutama põhjavett?

MM: Kui näiteks Harjumaal on O-Cm paarisaja m³/d valdade vahel ära jagatud, siis ei hakka neid ju veelkord tarbevarudega üle arvutama. Tarbevarude arvutuse piiriks peaks ikkagi jääma 500 m³/d. Kui keegi tahab kasutada rohkem kui prognoosvaruga ette antud, siis peab niikuinii tellima uue veevarude hinnangu, nii nagu näiteks Rae vallaga oli.

MM: Prognoosvaru tellimine peaks ikkagi jääma KKM peale. Kui tekib veel vajadus peale Harjumaa või Ida-Virumaa, siis peaks nende määramise algatus jääma KKM ja PVK pädevusse, sest üksikuid valdasi ei saa selleks kohustada ja nad ei saa seda omavahel jagatud.

MM: Kokkuvõtteks:

Heddy koostab uue eelnõu lahtudes tänasest koosolekust.

Kõik peavad vaatama läbi ja lisama M. Polikarpus'e esitatud veevarude aruande kohustusliku sisu kohta.

Mariina mõtleb veehaarete veemõõtmise põhimõtteid.

Uus aeg järgmiseks PVK koosolekuks on 31. August. Teemaks on endiselt veevarud.

Prokollis: Andres Marandi

Koosolekul osalejate allkirjad:

Madis Metsur

Heddy Riismaa

Leonid Savitski

Mariina Hiiob

Kadri Haamer

Siim Väikmann

Uudo Timm